

PAWEŁ PABIANIAK

The background of the entire page is a complex collage of US dollar bills, including one-dollar and five-dollar bills, and various numbers. A prominent feature is a glowing white arrow that starts from the bottom left and points towards the top right, symbolizing growth and progress. The text is overlaid on this background.

**ANALIZA
FINANSOWA
PRZEDSIĘBIORSTWA**

PAWEŁ PABIANIAK

**ANALIZA
FINANSOWA
PRZEDSIĘBIORSTWA**

ISBN 978-83-920280-8-6

WPROWADZENIE	8
SPRAWOZDANIA FINANSOWE – ŹRÓDŁO DANYCH ANALIZY FINANSOWEJ	10
USTAWA O RACHUNKOWOŚCI	10
CZĘŚCI SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO	15
BILANS	15
AKTYWA	17
AKTYWA TRWAŁE	18
WARTOŚCI NIEMATERIALNE I PRAWNE	18
ŚRODKI TRWAŁE	20
NALEŻNOŚCI	24
NALEŻNOŚCI KRÓTKOTERMINOWE	25
INWESTYCJE DŁUGOTERMINOWE	30
DŁUGOTERMINOWE ROZLICZENIA MIĘDZYOKRESOWE (W AKTYWACH)	30
AKTYWA OBROTOWE	38
ZAPASY	38
INWESTYCJE KRÓTKOTERMINOWE	39
KRÓTKOTERMINOWE ROZLICZENIA MIĘDZYOKRESOWE (W AKTYWACH)	39
PASYWA	40
KAPITAŁ WŁASNY	41
ZOBOWIĄZANIA I REZERWY NA ZOBOWIĄZANIA	45
REZERWY NA ZOBOWIĄZANIA	45
ZOBOWIĄZANIA	45
ZOBOWIĄZANIA DŁUGOTERMINOWE	46
ZOBOWIĄZANIA KRÓTKOTERMINOWE	46
ROZLICZENIA MIĘDZYOKRESOWE (W PASYWACH)	47
RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT	49
WARIANT PORÓWNAWCZY RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	51
WARIANT KALKULACYJNY RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	56
WYNIK ZE SPRZEDAŻY I OPERACYJNY	58
WYNIK BRUTTO I NETTO	63
INFORMACJA DODATKOWA	64
POZOSTAŁE CZĘŚCI SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO	65
ZESTAWIENIE ZMIAN W KAPITALE (FUNDUSZU) WŁASNYM	65
RACHUNEK PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH	66
SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI JEDNOSTKI	67
UPROSZCZONE SPRAWOZDANIE FINANSOWE	68
ANALIZA FINANSOWA PRZEDSIĘBIORSTWA	69
ANALIZA STRUKTURY I DYNAMIKI	75
ANALIZA STRUKTURY AKTYWÓW	75
ANALIZA STRUKTURY PASYWÓW	78

ANALIZA STRUKTURY RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT	81
ANALIZA DYNAMIKI (POZIOMA)	82
ANALIZA "NASZEJ FIRMY" SP. Z O.O. – DYNAMIKA I STRUKTURA RACHUNKU ZYSKÓW I STRAT I BILANSU	84
ANALIZA RENTOWNOŚCI.....	92
<i>RENTOWNOŚĆ SPRZEDAŻY</i>	92
<i>MARŻA NA SPRZEDAŻY TOWARÓW</i>	93
<i>RENTOWNOŚĆ OPERACYJNA I EBITDA</i>	94
<i>RENTOWNOŚĆ BRUTTO I NETTO</i>	96
<i>RENTOWNOŚĆ MAJĄTKU</i>	97
<i>RENTOWNOŚĆ KAPITAŁU WŁASNEGO</i>	98
<i>PRÓG RENTOWNOŚCI</i>	99
ANALIZA WYDAJNOŚCI.....	104
ANALIZA "NASZEJ FIRMY" SP. Z O.O. – RENTOWNOŚĆ I WYDAJNOŚĆ	106
ANALIZA PŁYNNOŚCI.....	110
<i>PŁYNNOŚĆ BIEŻĄCA</i>	111
<i>PŁYNNOŚĆ SZYBKA</i>	112
<i>PŁYNNOŚĆ GOTÓWKOWA</i>	112
<i>ZŁOTA ZASADA FINANSOWANIA</i>	113
<i>KAPITAŁ PRACUJĄCY</i>	115
<i>POKRYCIE MAJĄTKU TRWAŁEGO KAPITAŁAMI STAŁYMI</i>	116
<i>RACHUNEK PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH</i>	118
<i>PRZEPŁYWY Z DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ</i>	119
<i>PRZEPŁYWY Z DZIAŁALNOŚCI INWESTYCYJNEJ</i>	123
<i>PRZEPŁYWY Z DZIAŁALNOŚCI FINANSOWEJ</i>	124
ANALIZA "NASZEJ FIRMY" SP. Z O.O. – PŁYNNOŚĆ	127
ANALIZA SPRAWNOŚCI ZARZĄDZANIA	131
<i>ROTACJA NALEŻNOŚCI</i>	131
<i>ROTACJA ZAPASÓW</i>	135
<i>ROTACJA ZOBOWIĄZAŃ</i>	139
<i>CYKL OBROTU</i>	141
<i>ROTACJA AKTYWÓW</i>	143
ANALIZA "NASZEJ FIRMY" SP. Z O.O. – ROTACJA	144
ANALIZA ZADŁUŻENIA I OBSŁUGI DŁUGU	147
<i>POZIOM ZADŁUŻENIA</i>	147
<i>DŹWIGNIA FINANSOWA</i>	149
<i>POKRYCIE ODSETEK ZYSKIEM</i>	151
<i>POKRYCIE ZOBOWIĄZAŃ NADWYŻKĄ FINANSOWĄ</i>	151
ANALIZA "NASZEJ FIRMY" SP. Z O.O. – ZDOLNOŚĆ DO OBSŁUGI ZADŁUŻENIA I OCENA OGÓLNA	154
ANALIZA WŁAŚCICIELSKA W PRZEDSIĘBIORSTWIE	157
<i>ANALIZA DUPONT</i>	157
<i>ANALIZA EKONOMICZNEJ WARTOŚCI DODANEJ</i>	168
ANALIZA "NASZEJ FIRMY" SP. Z O.O. – ANALIZA DUPONT I EVA	176

ANEKS NR 1. CZYNNIK SEZONOWOŚCI I JEGO WPŁYW NA WYNIKI PRZEDSIĘBIORSTWA (NA PRZYKŁADZIE BRANŻY BUDOWLANEJ).	180
ANEKS NR 2. SPECYFIKA BRANŻY I JEJ WPŁYW NA WYNIKI PRZEDSIĘBIORSTWA	183
ANEKS NR 3. OPIS I DANE FINANSOWE „NASZA FIRMA” SP. Z O.O.	185
ANEKS NR 4. WARTOŚCI WSKAŹNIKÓW FINANSOWYCH „NASZA FIRMA” SP. Z O.O.	195
ANEKS NR 5. WYNIKI BRANŻY W KTÓREJ DZIAŁA „NASZA FIRMA” SP. Z O.O.	205
ANEKS NR 6. BILANS, RACHUNEK ZYSKÓW I STRAT, RACHUNEK PRZEPŁYWÓW PIENIĘŻNYCH WG USTAWY O RACHUNKOWOŚCI....	206

WPROWADZENIE

Tematyka poniższej książki obejmuje zaprezentowanie, w możliwie prostej i przystępnej formie, zasad i technik analizy finansowej jednostek gospodarczych. Analiza finansowa posłuży nam do zrozumienia procesów jakie zachodzą w przedsiębiorstwie oraz uchwycenia zależności między poszczególnymi wielkościami finansowymi. Jej zadaniem jest uzyskanie możliwie całościowego i syntetycznego obrazu firmy, jej stanu majątkowego i kapitałowego czy też potencjału gospodarczego rozumianego jako zdolność do generowania nadwyżek finansowych.

Co istotne, dokonanie oceny sytuacji przedsiębiorstwa pozwala poznać nie tylko obecny jej stan, ale również określić możliwe do zrealizowania kierunki rozwoju w przyszłości (przynajmniej w perspektywie krótkookresowej). Analiza jest dostarczycielem informacji dla odbiorców wewnętrznych w przedsiębiorstwie (mogą to być jego właściciele i zarządzający) a także - zewnętrznych np. banków finansujących lub jego kontrahentów, chcących ustalić stan finansów firmy z którą współpracują lub planują nawiązać kontakty gospodarcze.

W toku analizy korzysta się z usług różnorodnych instrumentów, a dokonuje się tego w oparciu o dane rachunkowości finansowej. Stąd podział opracowania na dwie podstawowe części. W pierwszej części opisane zostaną główne źródła danych potrzebnych do analizy finansowej (czyli generalnie sprawozdania finansowe sporządzane na podstawie ustawy o rachunkowości). Czytelnik będzie mieć możliwość poznania znaczenia i treści poszczególnych pozycji składających się na sprawozdania finansowe. To z kolei stanowić będzie podstawę do zastosowania tych źródeł danych w części drugiej. W drugiej części przystąpimy do zaprezentowania głównych technik analizy finansowej. Nasza analiza obejmie podstawowe obszary badania standingu finansowego jednostki gospodarczej, i będzie służyć ustaleniu kluczowych punktów przedstawiających obraz istniejącego stanu. Duża waga zostanie przypisana analizie płynności przedsiębiorstwa (w tym strukturze przepływów pieniężnych), która powinna być głównym obszarem zainteresowania analizy, jako zasadniczego źródła informacji o zdolności jednostki gospodarczej do generowania „czystego” pieniądza, i kierunków jego wydatkowania.

Przedstawione podejście do analizy finansowej będzie możliwie praktycznym, przy uwzględnieniu jej kluczowego celu, jakim jest poznanie standingu finansowego firmy, ale jednocześnie przy osiągalnych danych źródłowych. Praktyczne podejście oznacza, że całemu

opracowaniu towarzyszą przykłady liczbowe, które ułatwią zobrazowanie przedstawionej tematyki. Tematy ściśle poświęcone analizie finansowej będą odwoływać się do analizy przykładowej firmy, a obliczeniom liczbowym towarzyszyć będzie odpowiedni komentarz. A zatem przedstawiona teoria będzie odwoływała się do rozwiązań praktycznych co pozwoli lepiej zrozumieć prezentowane zagadnienia. W poniższym opracowaniu zajmiemy się analizą finansową jednostek gospodarczych z wyłączeniem banków i zakładów ubezpieczeniowych, których rachunkowość podlega innym zasadom.

Istotnym uzupełnieniem ebooka są praktyczne narzędzia – aplikacje finansowe dedykowane dokonaniu szybkiej, a jednocześnie precyzyjnej analizy finansowej dowolnego przedsiębiorstwa, w szczególności analizy wskaźnikowej. Aplikacje występują w różnych wersjach, które mają zróżnicowany zakres informacji wejściowych oraz uzyskiwanych danych. Więcej informacji i możliwość zamówienia aplikacji znajdziecie Państwo na stronie internetowej <http://www.e-bizcom.net>.

Tymczasem zapraszam do lektury!

SPRAWOZDANIA FINANSOWE – ŹRÓDŁO DANYCH ANALIZY FINANSOWEJ

USTAWA O RACHUNKOWOŚCI

Tematu analizy finansowej nie można przedstawiać bez omówienia podstawowych zasad prowadzenia rachunkowości, ale przede wszystkim bez poznania znaczenia wielkości finansowych, które stanowią podstawę wszelkich analiz. Przy stosowaniu metod analizy, a później interpretacji ich wyników nie można obejść się bez znajomości podstawowych wielkości finansowych. Wyjaśnieniu ich treści ekonomicznej posłuży ta część niniejszej książki.

Sprawozdanie finansowe będzie dla nas podstawą do przeprowadzenia analizy przedsiębiorstwa. Z niego czerpie się dane do przeprowadzenia analizy finansowej przedsiębiorstwa, w kolejnych jej obszarach i według poszczególnych kryteriów.

Sprawozdanie finansowe tworzy się na bazie dokonanych w ciągu odpowiedniego okresu czasu operacji księgowych (w książce będziemy opierać się na danych za okresy roczne, ale analiza może objąć praktycznie dowolny okres czasowy, w zależności od posiadanego zakresu danych). A zatem ogół księgowości znajduje swoje syntetyczne odbicie w opracowanych – po zakończeniu okresu obrachunkowego – sprawozdaniach finansowych. Opracowania sprawozdania finansowego dokonują służby księgowe przedsiębiorstwa, po wcześniejszym przeprowadzeniu inwentaryzacji i przy zastosowaniu odpowiednich zasad wyceny.

Oczywiście ustalenie prawidłowości wyceny majątku i określenia wyniku finansowego nie należy do analityka, niemniej jednak w celu lepszego zrozumienia działań dokonywanych w trakcie późniejszej analizy, oraz poznania wielkości finansowych będących jej fundamentem, warto przedstawić zawartość poszczególnych części sprawozdania finansowego.

Zasady rachunkowości, w tym zasady sporządzania sprawozdań finansowych, określa ustawa o rachunkowości (z dnia 29.09.1994r., z późniejszymi zmianami). Jest to podstawowy akt prawny określający zasady polskiej rachunkowości, na przestrzeni ostatnich lat często podlegający modyfikacjom, co ma na celu przybliżanie polskich zasad rachunkowości do

standardów europejskich, a ściślej międzynarodowych standardów rachunkowości.

Przepisy ustawy o rachunkowości stosuje się m.in. do mających siedzibę lub miejsce sprawowania zarządu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:

- spółek handlowych (osobowych i kapitałowych, w tym również w organizacji) oraz spółek cywilnych, z zastrzeżeniem pkt 2, a także innych osób prawnych,
- osób fizycznych, spółek cywilnych osób fizycznych, spółek jawnych osób fizycznych oraz spółek partnerskich, jeżeli ich przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy wyniosły co najmniej równowartość w walucie polskiej 1.200.000 EURO (wg średniego kursu NBP, na dzień 30 września roku poprzedzającego rok obrotowy),
- przedsiębiorstw państwowych.

Tu wymieniliśmy tylko najbardziej nas interesujące jednostki gospodarcze – wszystkie jednostki, które podlegają ustawie określa art. 2 ustawy o rachunkowości.

PRZYKŁAD

Pan Jan Kowalski prowadzący działalność pn. „Moja firma” w roku T prowadził rachunkowość w formie uproszczonej (w formie książki przychodów i rozchodów) i osiągnął przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych w wysokości 4.840.000 zł, tj. w przeliczeniu 1.210.000 EUR (kurs PLN/EUR na 30.09 w roku T – 4,00). Ponieważ granica 1.200.000 EUR została osiągnięta, zatem w roku T+1 pan Kowalski jest zobligowany prowadzić pełną rachunkowość (tj. na podstawie przepisów ustawy o rachunkowości).

PRZYKŁAD

Spółka „ABC” z o.o. mimo, że osiągnęła w roku T przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych w wysokości 4.400.000 zł (1.100.000 EUR), również będzie w roku T+1 prowadzić pełną rachunkowość, bo jest spółką prawa handlowego (mimo, że nie osiągnięto poziomu 1.200.000 euro).

Zgodnie z ustawą o rachunkowości sprawozdanie finansowe składa się z 3 podstawowych części (art. 45 ust. 2 ustawy o rachunkowości):

- bilansu (stan majątku i źródeł jego sfinansowania),
- rachunku zysków i strat (zestawienie przychodów i kosztów działalności),
- informacji dodatkowej.

Część jednostek gospodarczych sporządza dodatkowo wymienione poniżej części sprawozdania finansowego:

- zestawienie zmian w kapitale (funduszu) własnym (art. 45 ust. 3 i art. 64 ust. 1 ustawy o rachunkowości),
- rachunek przepływów pieniężnych (art. 45 ust. 3 i art. 64 ust. 1 ustawy o rachunkowości),
- oraz sprawozdanie z działalności jednostki (art. 45 ust. 4 ustawy o rachunkowości).

Zestawienie zmian w kapitale i rachunek przepływów pieniężnych przygotowują wszystkie spółki akcyjne, a także pozostałe jednostki, które **w poprzedzającym roku obrotowym** za który sporządzono sprawozdania finansowe, spełniły co najmniej dwa z następujących warunków (art. 64 ust. 1 ustawy o rachunkowości):

- a) średnioroczne zatrudnienie w przeliczeniu na pełne etaty wyniosło co najmniej 50 osób,
- b) suma aktywów bilansu na koniec roku obrotowego stanowiła równowartość w walucie polskiej co najmniej 2 500 000 euro,
- c) przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów oraz operacji finansowych za rok obrotowy stanowiły równowartość w walucie polskiej co najmniej 5 000 000 euro.

Sprawozdanie z działalności jednostki sporządzają spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością.

Należy dodać, że sprawozdanie finansowe musi zostać sporządzone **nie później niż w ciągu 3 miesięcy od dnia bilansowego** (art. 52 ust. 1 ustawy o rachunkowości), a także być podpisane przez osobę, której powierzono prowadzenie ksiąg rachunkowych oraz kierownika jednostki gospodarczej (jeśli jednostką kieruje organ wieloosobowy – wszyscy członkowie tego organu czyli np. członkowie zarządu spółki; ewentualna odmowa podpisu wymaga

pisemnego uzasadnienia dołączonego do sprawozdania).

PRZYKŁAD

Okres obrotowy firmy X nie pokrywa się z rokiem kalendarzowym i trwa od 1. października do 30. września roku następnego. Do kiedy powinna sporządzić sprawozdanie finansowe?

Zgodnie z ustawą o rachunkowości – 3 miesiące po zakończeniu roku obrotowego (dzień bilansowy to 30. września), a więc do 31. grudnia.

W części jednostek gospodarczych (spełniających te same warunki, co w przypadku sporządzania rachunku przepływów pieniężnych i zestawienie zmian w kapitale) sprawozdanie finansowe podlega jeszcze dodatkowo badaniu przez biegłego rewidenta (celem badania jest wyrażenie opinii wraz z raportem o tym, czy sprawozdanie finansowe jest zgodne z zastosowanymi zasadami rachunkowości oraz czy rzetelnie i jasno przedstawia sytuację majątkową i finansową, jak też wynik finansowy badanej jednostki) i ogłaszaniu w Dzienniku Urzędowym „Monitor Polski”.

Badanie biegłego rewidenta dodatkowo wzmacnia wiarygodność sprawozdania finansowego, gdyż polega ono na dodatkowej, profesjonalnej ocenie pod względem jego zgodności z przepisami rachunkowości oraz prawdziwości przedstawionych tam wielkości finansowych.

PRZYKŁAD

Firma osiągnęła w roku T (kurs PLN/EUR w roku T – 4,00) przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych w wysokości 21.000.000 zł, jej aktywa bilansowe wyniosły na koniec roku 10.500.000 zł, a średnioroczne zatrudnienie w przeliczeniu na pełne etaty wyniosło 55 osób.

Sprawozdanie firmy będzie więc podlegać w roku T+1 badaniu biegłego rewidenta oraz musi dodatkowo zawierać zestawienie zmian w kapitale i rachunek przepływów pieniężnych, gdyż spełnione są wszystkie 3 warunki, pomimo że tylko 2 są wymagane (przychody w przeliczeniu wyniosły 5.250.000 euro, zaś aktywa 2.625.000 euro).

Sprawozdanie finansowe jednostki podlega zatwierdzeniu przez organ zatwierdzający (np.

walne zgromadzenie w przypadku spółki akcyjnej), nie później niż 6 miesięcy od dnia bilansowego. Oznacza to również, że badanie przez biegłego audytora musi skończyć się do tego czasu, bo zatwierdzeniu może podlegać dopiero zaudytowane sprawozdanie.

CZĘŚCI SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO

BILANS

Bilans to dokument, który przedstawia stany aktywów i pasywów, tj. z jednej strony majątku, a z drugiej – źródeł jego finansowania. Podstawowa zasada bilansu to równowaga między aktywami a pasywami. A zatem:

$$\text{AKTYWA} = \text{PASYWA}$$

Bilans przedstawia stan poszczególnych pozycji finansowych na konkretny moment np. koniec roku obrotowego. Jest to o tyle istotne, że decyduje o pasywnym charakterze tego sprawozdania. Należy mieć zatem świadomość, że jedna operacja księgową w dniu następnym po dniu, na którym sporządzono bilans, może zmienić jego obraz, ale oczywiście zawsze przy zachowaniu zasady równości obu stron bilansu.

BILANS (w formie skróconej)

Aktywa

A. Aktywa trwałe

I. Wartości niematerialne i prawne

II. Rzeczowe aktywa trwałe

III. Należności długoterminowe

IV. Inwestycje długoterminowe

V. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe (w tym m. in.: aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego)

B. Aktywa obrotowe

I. Zapasy

II. Należności krótkoterminowe (w tym m. in.: z tytułu dostaw i usług, z tytułu podatków, dotacji, ceł, ubezpieczeń społecznych i zdrowotnych oraz innych świadczeń)

III. Inwestycje krótkoterminowe (w tym m. in.: udziały lub akcje, inne papiery wartościowe, udzielone pożyczki, środki pieniężne i inne aktywa pieniężne)

IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe

Pasywa

A. Kapitał (fundusz) własny

- I. Kapitał (fundusz) podstawowy
- II. Należne wpłaty na kapitał podstawowy (wielkość ujemna)
- III. Udziały (akcje) własne (wielkość ujemna)
- IV. Kapitał (fundusz) zapasowy
- V. Kapitał (fundusz) z aktualizacji wyceny
- VI. Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwowe
- VII. Zysk (strata) z lat ubiegłych
- VIII. Zysk (strata) netto
- IX. Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego (wielkość ujemna)

B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania

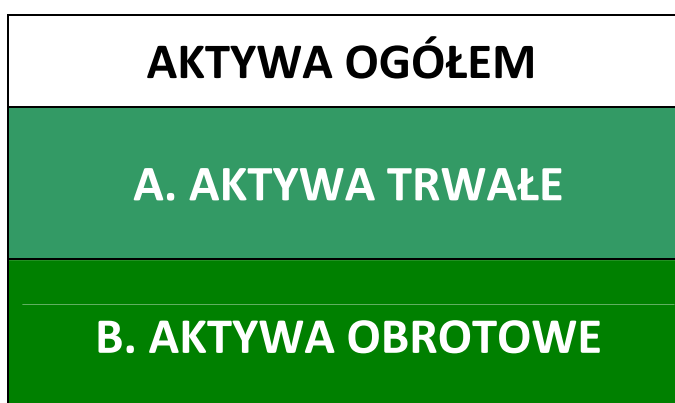
- I. Rezerwy na zobowiązania (w tym m. in.: rezerwa z tytułu odroczonego podatku dochodowego, rezerwa na świadczenia emerytalne i podobne)
- II. Zobowiązania długoterminowe (w tym m. in.: kredyty i pożyczki, z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych)
- III. Zobowiązania krótkoterminowe (w tym m. in.: z tytułu dostaw i usług, kredyty i pożyczki, z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych, zobowiązania wekslowe, z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń i innych świadczeń, z tytułu wynagrodzeń, fundusze specjalne)
- IV. Rozliczenia międzyokresowe (w tym m. in.: ujemna wartość firmy)

Dalej omówione zostaną w syntetyczny sposób poszczególne pozycje bilansu. Poznamy strukturę aktywów i pasywów oraz znaczenie kolejnych części tego sprawozdania.

AKTYWA

Aktywa to najkrócej mówiąc, posiadany przez jednostkę gospodarczą majątek. Są to kontrolowane przez jednostkę zasoby majątkowe o wiarygodnie określonej wartości, powstałe w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych. Korzyści, o których tu mowa wynikają np. z wykorzystania składników majątku w procesie wytwórczym, zużyciu ich w jego trakcie, oddania ich w najem, dzierżawę, uzyskiwania od nich dywidend, odsetek czy dokonywania za ich pomocą zakupów. Wszystkie te działania są wykonywane celem osiągnięcia efektu gospodarczego. Przykładowo majątek przedsiębiorstwa mogą stanowić: grunty, budynki, maszyny, środki transportu, zapasy surowców, papiery wartościowe czy też środki pieniężne.

Podstawowy podział aktywów to podział na aktywa trwałe i obrotowe. Klasyfikacja ta jest przeprowadzona według zasady: od najmniej do najbardziej płynnych składników majątku (wyznacznikiem płynności jest tutaj możliwość zamiany na gotówkę). Aktywa trwałe to zasadniczo majątek, który wykorzystywany jest w przedsiębiorstwie przez okres co najmniej jednego roku, a aktywa obrotowe – przez okres – do jednego roku (są wyjątki, o których powiemy w dalszej treści książki). Stąd właśnie pojawi się podział niektórych pozycji na długo- i krótkoterminowe – np. należności długoterminowe (w aktywach trwałych) i krótkoterminowe (w aktywach obrotowych).

AKTYWA TRWAŁE

Aktywa trwałe (inaczej majątek trwały) – to są te składniki majątku, których przewidywany okres wykorzystania gospodarczego jest dłuższy niż rok, i których nie wykorzystuje się w jednym cyklu produkcyjnym, lecz służą gospodarczemu wykorzystaniu w dłuższym okresie. Jednym słowem to najmniej płynne aktywa (lub wręcz niepłynne) – co znaczy, że ich ewentualna zamiana na gotówkę trwałaby najdłużej lub, w niektórych przypadkach, być może byłaby nawet niemożliwa.

WARTOŚCI NIEMATERIALNE I PRAWNE

Wartości niematerialne i prawne stanowią wszelkie prawa majątkowe przeznaczone do wykorzystania gospodarczego (o przewidywanym okresie ekonomicznej użyteczności dłuższym niż rok). Są to prawa, a więc jest to majątek nie posiadający charakteru materialnego.

W szczególności mogą to być:

- autorskie prawa majątkowe,
- prawa pokrewne,
- licencje,
- koncesje,
- programy komputerowe,
- prawa do wynalazków, patentów, znaków towarowych, wzorów użytkowych oraz zdobniczych,
- i know-how (czyli prawa do wykorzystania wiedzy w dziedzinie produkcji, organizacji czy technologii).

Do wartości niematerialnych i prawnych zaliczane są również koszty, na tyle długotrwałe, że ich jednorazowe rozliczenie w zbyt mocny sposób wpłynęłoby na wynik przedsiębiorstwa – koszty związane z pracami mającymi na celu unowocześnienie lub ulepszenie produktów i procesów technologicznych.

Wartość niematerialne i prawne wycenia się wg **ceny nabycia** (mówiąc prościej – po tyle ile zapłacono przy ich zakupie) lub **kosztu wytworzenia** (tyle ile wydano na ich wytworzenie).

Do wartości niematerialnych i prawnych wlicza się również pozycję o nazwie **wartość firmy**. Jest to nadwyżka ceny nabycia określonej jednostki lub zorganizowanej jej części nad

wartością rynkową poszczególnych składników majątkowych (netto czyli aktywa pomniejszone o zobowiązania), przejętych od tej jednostki na skutek zakupu, przejęcia do odpłatnego korzystania albo wniesienia do spółki. Wyjaśnimy to na poniższym przykładzie.

PRZYKŁAD

W ramach prywatyzacji przedsiębiorstwa państwowego ABC nastąpiło przejęcie jego majątku do użytkowania przez spółkę ABC S.A., na zasadzie leasingu majątku od Skarbu Państwa. ABC S.A. zakupiło majątek za cenę 1.200.000 zł.

Wartość rynkowa poszczególnych składników firmy nabywanej wynosiła:

- majątek trwały – 1.500.000 zł,
- zapasy – 200.000 zł,
- należności – 300.000 zł
- zobowiązania – 1.000.000 zł.

Stąd wartość rynkowa majątku netto (co oznacza różnicę między aktywami a zobowiązaniami) wyniosła 1.000.000 zł (1.500.000+200.000+300.000-1.000.000).

Różnica między ceną nabycia a niższą wartością rynkową netto zakupionego majątku to 200.000 zł (1.200.000-1.000.000).

Oznacza to, że po dokonaniu transakcji ABC S.A. wprowadzi do swojego bilansu następujące pozycje

aktywa		pasywa	
majątek trwały	1.500.000 zł	zobowiązania	1.000.000 zł
należności	300.000 zł	zobowiązanie wobec Skarbu	
zapasy	200.000 zł	Państwa z tytułu zakupu majątku	1.200.000 zł
wartość firmy	200.000 zł		
suma	2.200.000 zł	suma	2.200.000 zł

Przy okazji widać, że zachowana została zasada równości aktywów i pasywów, o której wcześniej wspomniano.

Jak widać w powyższym przykładzie, nabywca płaci więcej niż wynika to z rynkowej wyceny

majątku. A zatem musi istnieć jakaś ukryta wartość, za którą dodatkowo płaci. Nadwyżka ceny nabycia nad wartością netto majątku jest właśnie rodzajem dodatkowej wartości firmy, oznaczającej jej renomę, markę, potencjał rynkowy, potencjał kadry, lub sumę tych czynników.

ŚRODKI TRWAŁE

Środki trwałe to rzeczowe aktywa trwałe, o przewidywanym okresie ekonomicznej użyteczności dłuższym niż rok, kompletne, zdatne do użytku i przeznaczone na potrzeby jednostki. W szczególności mogą stanowić je:

- nieruchomości (w tym grunty, prawo użytkowania wieczystego gruntu, budowle i budynki, a także będące odrębną własnością lokale, spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego oraz spółdzielcze prawo do lokalu użytkowego),
- maszyny, urządzenia,
- środki transportu,
- ulepszenia w obcych środkach trwałych,
- oraz inwentarz żywy.

Środki trwałe wycenia się, podobnie jak wartości niematerialne i prawne, według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia.

Specyficznym rodzajem rzeczowego majątku trwałego są **środki trwałe w budowie** – to inaczej mówiąc środki trwałe w okresie ich budowy, montażu lub ulepszenia już istniejącego środka trwałego (zamiennie można je również nazywać inwestycjami rozpoczętymi). Środki trwałe w budowie stanowią tę część majątku trwałego, która w danym momencie nie uczestniczy w procesie wytwórczym. Po zakończeniu inwestycji (np. budowy) taki środek staje się typowym składnikiem wytwórczego majątku trwałego, uczestniczącym w toku produkcji. Wówczas pojawi się w pozycji „Środki trwałe”.

Wartości niematerialne i prawne oraz środki trwałe (poza gruntem, oprócz wyjątkowych przypadków np. gdy podlega eksploatacji odkrywkowej) w bilansie wykazuje się w **wartości netto** tj. po skorygowaniu ich o odpisy amortyzacyjne. Rzeczowy majątek trwały charakteryzuje bowiem to, że podlega on stopniowemu umorzeniu (czyli stałej utracie wartości), co oznacza, że od poszczególnych jego składników (z pewnymi wyjątkami np. grunty, środki w budowie) naliczana jest **amortyzacja**, która przedstawia wielkość tego zużycia. Amortyzacja jest kosztem (występującym w rachunku zysków i strat o którym

powiemy szczegółowo w dalszej części książki) i stanowi odpis wartości majątku, który musi być dokonywany w stosunku do zużycia fizycznego lub moralnego środka trwałego.

Ustawa o rachunkowości zawiera ogólne wytyczne dotyczące wielkości stosowanych odpisów – poza tym, że określa przybliżone wielkości stawek amortyzacyjnych, nakazuje aby przy ich ustaleniu pod uwagę wziąć:

- liczbę zmian, na których pracuje środek trwały,
- tempo postępu techniczno-ekonomicznego,
- wydajność środka trwałego mierzona liczbą godzin jego pracy lub liczbą wytworzonych produktów albo innym właściwym miernikiem,
- prawne lub inne ograniczenia czasu używania środka trwałego,
- przewidywaną przy likwidacji cenę sprzedaży netto istotnej pozostałości środka trwałego

Zużycie fizyczne to oczywiście zużycie materialne gdy np. części maszyny ulegają zużyciu lub zniszczeniu w trakcie ich eksploatacji. Zaś zużycie moralne występuje w sytuacji, gdy na rynku pojawia się nowocześniejsza maszyna – bardziej wydajniejsza od starej, w związku z czym stara maszyna w sposób pośredni traci swoją wartość (lub jej część).

Amortyzacja, mimo że jest kosztem nie jest wydatkiem (w przeciwieństwie do innych kosztów, nie wiąże się z wydatkowaniem pieniędzy, bo jest tylko księgowym odpisem majątku) i staje się rodzajem nadwyżki pieniężnej pozostającej do dyspozycji przedsiębiorstwa, ale która z definicji nie powinna być wydatkowana na dowolny cel. Cel dokonywania odpisów amortyzacyjnych jest bowiem ściśle określony. Ponieważ środki trwałe zużywają się (a wielkość amortyzacji odzwierciedla, przynajmniej w przybliżeniu, kwotową wartość tego zużycia), to aby potencjał majątkowy jednostki gospodarczej nie zmniejszał się, potrzebne są nakłady inwestycyjne (np. w formie zakupu nowych środków trwałych, lub też modernizacji już istniejących) w wysokości co najmniej równej wielkości zużycia.

I właśnie nadwyżka tworzona z odpisów amortyzacyjnych ma służyć poniesieniu tych nakładów. Zatem, przedsiębiorstwo, dokonując amortyzacji majątku uzyskuje środki na odtworzenie starzejących się środków trwałych.

Oczywiście jednostka gospodarcza nie ma obowiązku ponoszenia nakładów inwestycyjnych na odtworzenie majątku trwałego w wysokości dokonanych odpisów amortyzacyjnych, jednakże brak takowych będzie obniżał jakość majątku, a w konsekwencji zdolności produkcyjne, jakość wyrobów, a w dalszym rezultacie – prowadził być może do utraty rynku

odbiorców. O tym jaka jest polityka firmy w tym względzie decydują jej zarządzający, ale muszą oni brać pod uwagę to, że brak nakładów na inwestycje jest polityką krótkowzroczną (być może na początku pozwoli to zaspokoić inne cele np. wypłatę zysku przez właścicieli, ale na dłuższą metę, prawie na pewno osłabi pozycję rynkową przedsiębiorstwa). O tym jak sprawdzić jakie są relacje między amortyzacją a nakładami na inwestycje powiemy przy okazji analizy rachunku przepływów pieniężnych.

O wartość sumy dotychczasowej amortyzacji (czyli wartość umorzenia) pomniejsza się **wartość początkową środka trwałego, zwaną wartością brutto**. A wobec tego wartość środka trwałego w bilansie to wartość początkowa pomniejszona o dotychczasową amortyzację, czyli w efekcie **wartość netto**.

PRZYKŁAD

Maszynę stanowiącą środek trwały zakupiono (np. za własne środki) i wprowadzono do majątku w czerwcu roku T w cenie nabycia 600.000 zł. Od lipca rozpoczęto jego amortyzację (roczna stawka amortyzacyjna wynosi 10%, przyjęto liniową metodę amortyzacji tj. stałą w całym okresie). Roczna amortyzacja maszyny wynosi 60.000 zł (10% od 600.000 zł). Wg stanu na koniec roku T umorzenie maszyny (czyli suma amortyzacji) wynosiło 30.000 zł ($600.000 * 10\% * 0,5$ roku).

Amortyzacja jest wykazywana w rachunku zysków i strat, o którym dopiero powiemy w dalszej części książki, a teraz jedynie zaznaczmy, że amortyzacja jest kosztem – czyli wpływa ze znakiem ujemnym na wynik finansowy przedsiębiorstwa. Z kolei wynik finansowy netto jest częścią kapitałów własnych w pasywach bilansu.

w rachunku zysków i strat (od lipca do grudnia):

koszty operacyjne = amortyzacja	-30.000 zł
wynik finansowy	-30.000 zł*

* przy założeniu braku innych operacji

w bilansie – stan na koniec roku T:

aktywa		pasywa	
środki trwałe	570.000 zł*	kapitał zakładowy	600.000 zł
		wynik netto	-30.000 zł
suma	570.000 zł	suma	570.000 zł

* = środki trwałe brutto (wartość początkowa) minus dotychczasowa amortyzacja = 600.000 zł – 30.000 zł

PRZYKŁAD

Firma posiada następujące środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne:

- nieruchomość gruntową (będąca własnością firmy), o wartości początkowej 900.000 zł,
- nieruchomość gruntowa w wieczystym użytkowaniu, o wartości początkowej 100.000 zł (dotychczasowe umorzenie prawa wieczystego użytkowania 10.000 zł)
- budynek biurowy (znajdujący się na tej nieruchomości gruntowej) o wartości początkowej 2.000.000 zł (dotychczasowe umorzenie, czyli dotychczasowa amortyzacja, wynosi 300.000 zł),
- budynek magazynowo-produkcyjny (znajdujący się na tej nieruchomości gruntowej) o wartości początkowej 4.000.000 zł (umorzenie 400.000 zł),
- maszynę produkcyjną MP1 o wartości początkowej 1.500.000 zł (umorzenie 600.000 zł),
- maszynę produkcyjną MP2 o wartości początkowej 1.900.000 zł (umorzenie 740.000 zł),
- samochód dostawczy o wartości początkowej 500.000 zł (umorzenie 300.000 zł),
- licencję na 10 lat na prowadzenie produkcji o wartości początkowej 3.000.000 zł (umorzenie 1.200.000 zł).

Wartość netto majątku (czyli wartość, w której będzie wykazany w bilansie) wynosi:

- nieruchomość gruntowa (będąca własnością firmy) – 900.000 zł (grunt taki nie podlega amortyzacji),
- nieruchomość gruntowa w wieczystym użytkowaniu – 90.000 zł tj. 100.000 minus 10.000 zł (jest de facto wartość wieczystego użytkowania nieruchomości),
- budynek biurowy – 1.700.000 zł tj. 2.000.000 minus 300.000 zł,
- budynek magazynowo-produkcyjny – 3.600.000 zł,

- maszyna produkcyjna MP1 – 900.000 zł,
- maszyna produkcyjna MP2 – 1.160.000 zł,
- samochód dostawczy – 200.000 zł,
- licencja – 1.800.000 zł.

Suma wartości brutto (początkowej) wynosi 13.900.000 zł, zaś umorzenia 3.550.000 zł. Można powiedzieć, że majątek firmy jest w 25,5% umorzony ($3.550.000/13.900.000$).

NALEŻNOŚCI

Zanim w ogóle dokonamy podziału na należności długo- i krótkoterminowe powinniśmy krótko scharakteryzować co to takiego są w ogóle należności. **Należności** to inaczej mówiąc środki przynależne jednostce od jej kontrahentów (tj. należności handlowe za sprzedane wyroby i usługi), budżetu państwa (np. podatek VAT do zwrotu), czasem np. pracowników (z tytułu udzielonych im zaliczek czy pożyczek).

Jak powstaje należność przedstawimy na poniższym przykładzie. Gdy firma sprzedaje swój produkt, dokonuje jego wydania nabywcy i wystawia fakturę. W momencie wystawienia faktury powstaje przychód ze sprzedaży (w rachunku zysków i strat, o czym jeszcze powiemy w dalszej części książki), a jeśli zapłata nie następuje natychmiast, równoległe powstaje w należność (czyli odroczone w czasie płatność z tytułu dokonanej sprzedaży). W gospodarce wolnorynkowej codzienną praktyką jest sprzedaż przy zastosowaniu wydłużonych terminów płatności. Stąd należności z tytułu dostaw i usług to inaczej mówiąc ta część sprzedaży firmy, która nie została jeszcze opłacona, czyli jest należna do zapłaty terminie przyszłym.

PRZYKŁAD

Jednostka gospodarcza dokonała sprzedaży swoich wyrobów kontrahentowi na łączną kwotę 1.000 zł netto (dla uproszczenia przyjmiemy, że ta sprzedaż podlega podatkowi VAT wg stawki 0% czyli podatek VAT należny nie wystąpi) i wystawiła na taką kwotę fakturę. Połowę ceny (500 zł) kontrahent zapłacił w gotówce, drugą połowę (500 zł) ma zapłacić w przeciągu 30 dni.

Przychód z tytułu sprzedaży jest wykazywany w rachunku zysków i strat, o którym powiemy

w dalszej części książki, i wpływa ze znakiem dodatnim na wynik finansowy przedsiębiorstwa. Z kolei wynik finansowy netto jest częścią kapitałów własnych w pasywach bilansu.

W rachunku zysków i strat:

przychód ze sprzedaży netto	1.000 zł
wynik netto*	1.000 zł

* przy założeniu, że jest to jedyna operacja w firmie, wynik netto będzie równy przychodom (gdyż zakładamy brak kosztów)

W bilansie:

aktywa		pasywa	
środki pieniężne	500 zł	wynik netto	1.000 zł
należności	500 zł		
suma	1.000 zł	suma	1.000 zł

Należności odzwierciedlają więc tą część sprzedaży, która nie została jeszcze zapłacona i jest **należna** do zapłaty w przyszłości.

Należności długoterminowe (stanowiące część majątku trwałego) to wszystkie należności z terminem wymagalności powyżej 12 miesięcy (stąd nazwa długoterminowe), poza należnościami z tytułu dostaw i usług (które w całości należy zaliczyć do krótkoterminowych, bez względu na termin zapłaty co wynika z wymogu ustawy o rachunkowości). Mogą to być również kwoty umowne zatrzymane przez kontrahentów z tytułu gwarancji właściwego wykonania robót (w przypadku długoletnich kontraktów), kwoty należności z tytułu leasingu finansowego (u leasingodawców) i należności od jednostek, z którymi zawarte jest postępowanie układowe na spłatę wierzytelności.

Przy okazji należności omówione zostaną od razu należności krótkoterminowe. Należy jednak pamiętać, że są one częścią majątku obrotowego, o którym mowa będzie w dalszej części książki.

NALEŻNOŚCI KRÓTKOTERMINOWE

Należności krótkoterminowe to wszystkie należności z tytułu dostaw i usług, bez względu na

Wszelkie prawa autorskie i wydawnicze zastrzeżone.

**Darmowe rozpowszechnianie niniejszego ebooka,
stanowiącego fragmenty pełnego wydania, jest dozwolone.**

Copyright by

aplikacje finansowe dla profesjonalistów

www.e-bizcom.net

serwis o finansach przedsiębiorstwa

www.analizafinansowa.org

ISBN 978-83-920280-8-6

Wydanie 2 rozszerzone